

آسیای مرکزی؛ میدان تقابل قدرت‌های جهانی

عدم استقرار جهانی و سیاست‌های بی‌ثبات‌کننده ترامپ و تزلزل توازن‌های قدرت، قدرت‌های جهانی را مجبور می‌کند تا اقداماتی فوری و ریشه‌ای برای دفاع از منافع خود اتخاذ کنند. آسیای میانه در آتش تضاد منافع این قدرت‌ها می‌سوزد و دلیل آن، اهمیت ژئوپولیتیکی این منطقه است. طبق اطلاعاتی که به‌طور رسمی منتشر نشده است، ثروت آسیای میانه دومین ثروت بزرگ در جهان پس از خلیج فارس است. این منطقه با موقعیت جغرافیایی خود به‌عنوان تقاطع راه‌ها میان قاره‌ها، یعنی شرق و غرب، از اهمیت استراتژیک بالایی برای سیاست جهانی و حملات نظامی برخوردار است و همچنین در روابط بین‌المللی نقشی کلیدی ایفا می‌کند.

محرك‌های اصلی قدرت‌های جهانی ثروت و امنیت هستند، که سیاست استعماری را بر اساس ثروت و سیاست دفاعی را بر اساس امنیت تعریف می‌کند. بنابراین آسیای میانه به منطقه‌ای تبدیل شده است که در آن منافع کشورهای استعماری به‌طرز شدیدی بهم می‌رسد. از نظر امنیتی نیز، از آنجا که خاورمیانه و آسیای میانه جزو مناطقی هستند که اسلام سیاسی ابتدایی در آن‌ها پدید آمده و تأثیر جهانی دارد، طبیعی است که این دو منطقه در مرکز سیاست‌های نظامی و دفاعی مستعمرات قرار گیرند که اسلام را بزرگ‌ترین دشمن خود می‌دانند. بر این اساس، قدرت‌های جهانی تلاش دارند تا بر مسیرهای بین‌المللی در آسیای میانه که به‌عنوان تقاطع راه‌ها شناخته می‌شود، مسلط شوند تا سیاست‌های استعماری و نظامی خود را در این منطقه به سرانجام برسانند. چرا که این منطقه پلی استراتژیک از نظر ژئوپولیتیکی میان شرق و غرب و شمال و جنوب است.

اظهارات رسمی این موضوع را روشن می‌کند:

آنتونی بلینکن، وزیر امور خارجه پیشین ایالات متحده، در بیانیه‌ای رسمی از وزارت امور خارجه آمریکا در سال 2023 گفت: راه‌های حمل‌ونقل پایدار و کارآمد در آسیای میانه نه تنها زمینه رشد اقتصادی در این منطقه را فراهم خواهد کرد بلکه آن را به بازارهای جهانی متصل خواهد ساخت.

شی جین‌پینگ، رئیس‌جمهور چین، گفت: چین علاقه‌مند به تعمیق روابط حمل‌ونقل با آسیای میانه است. ما از توسعه کریدور حمل‌ونقل بین‌المللی از طریق دریای خزر حمایت می‌کنیم و گفت‌وگوهایی را برای ساخت خط آهن بین چین و قرقیزستان و ازبکستان ارائه می‌دهیم.

ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه، در بیانیه‌ای رسمی برای فدراسیون روسیه در سال 2023 گفت: توسعه کریدورهای حمل‌ونقل در آسیای میانه یکی از ارکان اصلی ایجاد فضای اقتصادی مشترک در اوراسیا است.

اوسولافون در لاین، رئیس کمیسیون اروپا، گفت: ما آسیای میانه را به‌عنوان نقطه اصلی برای اتصال پایدار و دوستدار محیط زیست میان اروپا و آسیا می‌بینیم.

در حالی که قدرت‌های رقیب و تهدیدات موجود و پیش‌بینی‌شده وجود دارند، طبیعی است که گزینه‌های مختلفی برای مسیرهای بین‌المللی وجود داشته باشد و انتخاب بهترین گزینه دشوار باشد. با این حال، قدرت‌های استعماری نسبت به باز کردن دروازه‌ها توسط سیستم‌های منطقه‌ای برای برنامه‌های خود اطمینان بیشتری دارند.

به‌عنوان نمونه، رئیس‌جمهور ازبکستان، شوکت میرزاییف، درباره خط آهن میان چین، قرقیزستان و ازبکستان گفت: «این واقعاً رویدادی تاریخی است و کشورهای دوست نزدیک به ۳۰ سال در پی آن بوده‌اند. این خط منطقه آسیای میانه را از طریق یک مسیر زمینی کوتاه به چین متصل خواهد کرد و موجب گسترش همکاری‌های چندجانبه میان کشورهای ما و تقویت شراکت راهبردی آن‌ها خواهد شد».

وی همچنین درباره کریدور حمل‌ونقل بین‌قاره‌ای اظهار داشت: «ما باید به‌طور کامل از ظرفیت کریدورهای حمل‌ونقل بین‌قاره‌ای که ما را به بازارهای بزرگ آسیا و اقیانوسیه، جنوب آسیا، خاورمیانه و اروپا متصل می‌کند و از سرزمین ما عبور می‌نماید، بهره‌برداری کنیم».

رئیس‌جمهور قزاقستان، قاسم جومارت توکایف، در مورد مسیرهای حمل‌ونقل از طریق افغانستان گفت: «اکنون موضوع گشایش کریدورهای حمل‌ونقل از طریق سرزمین افغانستان در حال بررسی است. این اقدام مسیر دستیابی به بنادر بازارهای بالقوه در کشورهای جنوب آسیا و اقیانوس هند را باز خواهد کرد. تمام کشورهای منطقه به این موضوع علاقه‌مند هستند».

وی همچنین درباره توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل گفت: «ضروری است که ارتباطات حمل‌ونقل به‌طور جامع بهبود یابد، تعداد پروازهای هوایی افزایش یابد، مسیرهای جدید هوایی و ریلی گشوده شود، گذرگاه‌های مرزی به‌روز شوند و زیرساخت‌های حمل‌ونقل از طریق وارد کردن فناوری‌های نوین و گسترش ظرفیت حمل‌ونقل ترانزیتی و لجستیکی پیشرفته شوند».

رئیس‌جمهور قرقیزستان، صدر جباروف، درباره خط آهن میان چین، قرقیزستان و ازبکستان گفت: «این خط آهن برای ما، برای قرقیزستان، بسیار مهم است. زیرا موجب ایجاد یک مسیر عبوری میان اروپا و دیگر کشورها از جمله چین از طریق آسیای میانه خواهد شد».

رئیس‌جمهور تاجیکستان، امام‌علی رحمان، نیز بر ضرورت تلاش کشورهای آسیای میانه برای اجرای پروژه‌های بزرگ حمل‌ونقل و زیرساختی تأکید کرد و گفت: «برای این منظور، ما مسیرهای عبور تجاری دارای اولویت و اهمیت بین‌المللی را که از سرزمین ما از شرق به غرب و از شمال به جنوب عبور می‌کند، تعیین کرده‌ایم و پیشنهاد می‌دهیم مفهومی مناسب برای دستیابی به بیشترین نتایج در توسعه حمل‌ونقل بین‌المللی کالا طراحی شود».

چه انتظاری می‌توان از این نظام‌های دست‌نشانده در منطقه داشت؟!

افغانستان که می‌تواند تنها مانع یا سد محافظ در برابر این مسیرهای بین‌المللی باشد، اکنون به دروازه این راه‌ها تبدیل شده است. از همین رو، دشمن دیروز تلاش می‌کند که امروز با چهره دوست ظاهر شود! چنان‌که زلمای خلیل‌زاد، نماینده ویژه پیشین آمریکا در امور افغانستان، در ۲۰ مارس ۲۰۲۵ به کابل سفر کرد و همراه با آدام بویلر، نماینده ویژه رئیس‌جمهور آمریکا در امور گروگان‌ها، با امیرخان متقی، وزیر خارجه طالبان دیدار نمود.

زامیر کابولوف، مدیر اداره دوم آسیای وزارت امور خارجه روسیه، در تاریخ ۴ ژوئن ۲۰۲۴ در مرکز خبری «روسیه سیگودنیا» گفت: «مسکو از عضویت کامل افغانستان در سازمان همکاری‌های شانگهای حمایت می‌کند، به‌ویژه پس از حذف طالبان از فهرست سازمان‌های ممنوعه». افغانستان در حال حاضر دارای وضعیت ناظر در این سازمان است. در نوامبر ۲۰۲۴ نیز هیئتی بلندپایه به ریاست دبیر شورای امنیت ملی روسیه، سرگئی شویگو، به کابل سفر کرد و با رهبران دولت طالبان دیدار نمود و در مورد همکاری‌های سیاسی، اقتصادی، تجاری و حمل‌ونقل ترانزیتی گفت‌وگو کردند. شویگو آمادگی روسیه برای تقویت روابط با افغانستان را اعلام کرد.

ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه، نیز گفت: «روسیه قصد دارد روابط خود با رهبری کنونی افغانستان را توسعه دهد، چرا که وضعیت در حال ثبات یافتن است».

بر پایه گزارش بلومبرگ، برخی از کشورهای اتحادیه اروپا در حال بررسی گشایش سفارت‌های خود در افغانستان هستند، جایی که اکنون طالبان قدرت را در دست دارد. افتتاح چنین نمایندگی‌هایی در کشور به معنای پذیرش دیپلماتیک جایگاه این گروه اسلامی خواهد بود. یکی از این کشورها ایتالیا است. طبق گزارش بلومبرگ، رم طی هفته‌های اخیر مأموریتی ویژه با همکاری دستگاه اطلاعاتی خود در کابل انجام داده است. همچنین، آنتونیو تیانو، وزیر خارجه ایتالیا، تأیید کرد که سفیر کشورش اخیراً به کابل سفر کرده است. تیانو در حاشیه نشست ناتو در واشنگتن گفت: «ما روی این موضوع کار می‌کنیم. سفیر ما مأموریت خود را انجام داده است. البته موضوعاتی همچون حقوق بشر نیز در میان است. این تصمیم بسیار دشوار است و زمان خواهد برد».

در نتیجه، تنش‌های موجود در صحنه بین‌الملل خود منجر به تشدید رقابت بر سر مسیرهای بین‌المللی شده و ضرورت بازسازی راه‌های اصلی حمل‌ونقل را ایجاد کرده است. آسیای مرکزی به سبب جایگاه ژئوپولیتیکی‌اش، اکنون به یکی از اهداف و کانون‌های این رقابت‌ها بدل شده است.

پروژه «کریدور هند-خاورمیانه-اتحادیه اروپا» که بلافاصله پس از تولد از میان رفت، در اجلاس گروه بیست معرفی شد. قرار بود این کریدور، هند را از طریق عربستان به بنادری که تحت کنترل رژیم یهود قرار دارد، و سپس به اروپا متصل کند، و بدین ترتیب مسیر روسیه و چین را دور بزند. به عبارتی، این پروژه چالشی آشکار در برابر طرح «یک کمربند یک راه» چین و مسیر شمالی روسیه بود. اما پس از افزایش تنش‌ها در خاورمیانه به دنبال عملیات «طوفان الأقصى» در ۷ اکتبر ۲۰۲۳، این پروژه به سکوت فرو رفت.

تنها راه خاموش ساختن صدای این پروژه‌های استعماری کافرانه در خاورمیانه و آسیای میانه، برپایی خلافت راشد است؛ چراکه تنها این روش می‌تواند حقوق امت را بازگرداند. الله سبحانه و تعالی می‌فرماید: «أَيُّتَّعُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا» «آیا عزت را نزد آن‌ها می‌جویند؟ عزت، تماماً از آن الله سبحانه و تعالی است».

برگرفته از شماره ۵۴۶ جریده الرایه